

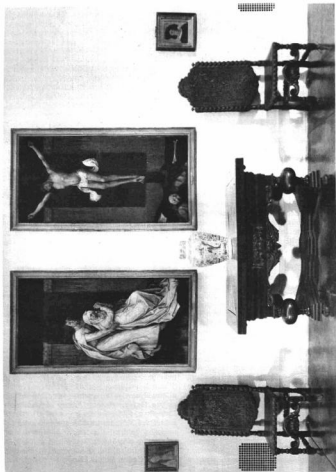
MŰVÉSZETI KRÓNIKA

SZÓNYI ISTVÁN kiállításával kezdődött a művészet új éve. A fiatal mesterek gyűjteménye, mintegy másfél száz darab, betöltötte az *Ernst-Múzeum* összes termét s a nagy siker, amelyet aratott, kedvező auspiciumot jelent nemcsak az ő pályafutása, hanem művészetünk új nemzedékének számára is: az ifjabb gárda értékeire is ráirányítja a figyelmet. Szónyi előkelő tagja a fiatal gardának, a religiózus komolyság, amely őt s e gárda legjobbjait jellemzi, megnyugtat minket, hogy az idősebb nemzedék kitűnő mesterei nyugodt lélekkel adhatják át művészetünk zászlóját utódaiknak. Szónyi művészetével, stílusával ezen a helyen nem foglalkozunk, hiszen azt e hasábkon külön tanulmány miltatja. A krónikairó tolla mindössze arra szorítkozhatik, hogy a művészeti események sorában külön aláhúzza ennek a kiállításnak értékét. Ugyancsak jamaár havában lépett a nyilvánosság elé a *Padl László-Társaság*. Nagy nevet hord a címerpajzsán s e név előtt hódolatát most azzal fejezte ki, hogy művészi emléktáblával jelöli meg azt a barbizoni házat, amelyben *Padl László* éveken át lakott s amely legszebb műveit születni látta. Az emléktáblát *Gárdos Aladár* mintázta kifogástalan ízléssel s ez is egyik darabja a kiállításnak, amelyen a szobrászon kívül tízenöt festő vett részt. *Rózsaffy Dezső*, akinek hírlások vagyunk azért, hogy a párisi *Gazette des Beaux Arts*-ban francia nyelven szorosatosan mutatja be a magyar mestereket, a katalógus előszavában röviden jellemzi a Társaság művészi törekvéseit, amelyek körülbelül e mondatba tömöríthetők: kapcsolat Párisal és Nagybányával, E kétös hagyományra akar a Társaság építeni, ezt azonban nem fogja fel konzervatívizmusnak. „Nincs konzervatív művészet, — folytatja — csak haladó, progresszív van.” Azt hisszük, a szerzőnek sem volna lényeges ellenvetése, ha e kijelentés első része után pontos tennénk s azt mondanók, hogy ezek valóban valósen kifejezett mindent. Mert azt hisszük, hogy „haladó, progresszív” művészet sincs, hanem élő s telivér érték gyanánt egyes-egyedül művészet van s e nagy szó értékén nem változathat semmi, ha egy idegen területről — a tudományból — kölcsönkért jelzőt illesztünk hozzá. A tudományban a progresszív szónak van egy pontos, teljesen tisztázott értelme, a művészetben nincs. Nem akadémizkodunk, hiszen biztosra vesszük, hogy megérjük egymást, csak rá szeretnénk mutatni arra a kellemetlen lehetőségre, hogy az avatlan közönség esetleg félreérti ezt a ma már sűrűn olvasott és leírt kifejezést s még az a gondolat lámadhatna, hogy valamint a modern technika automobília tökéletesebb a régi szekérről, s valamint a

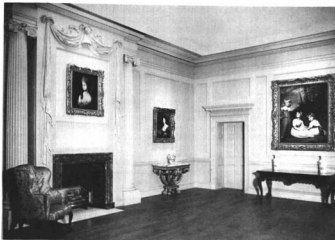
modern vegytan tökéletesebb a száz év előtti-nél: azonképpen a mai művészet is tökéletesebb Rembrandtnál. Csakis e félreértés elkerülése céljából helyesebnök a művészetet oly sűrűn egybefűzőt „haladó”, „progresszív”, „konzervatív” jelzők ünnepeles használatát, vagy oly kifejezésekkel való helyzetismertetést, amelyek nem kelthetnek téves képzetet az avatlatlanok elméjében.

A kiállítás nagyon különböző évjáratokat és törekvéseket gyűjtött a *Nemzeti Szalon* falai közé. Ha nem tévedünk, a kiállítás legidősb művészt, *Csikiz Gyulát*, felszáz esztendő választja el a legfiatalabbtól, *Bial Fügletől*, egyébként mind a ketten a Képzőművészeti Főiskolát járták, csakogy az egyik 1875-ben, a másik 1924-ben irakozott oda be. Természetes, hogy eltérő utakon járnak. *Csikiz Gyula* áhítatos akvarelljein, amelyeknek bizonyos darabjai bámulatos mikrogrammok, olyan érzésvilág szólal meg, amely egykoron a táblalábó-világban, festésre készítette az *Alt-ókat* és *Libay Károly* Lajost s mégsem utánzatok, mert amit most látunk, szonórúsbabb *dúr*-ba van állítvete s eltűnt az az irulópiruló félenkség, amely azokat a régbbi festőket jellemezte, viszont megvan benne is a mindenséggel szemben érzett szent respektus. A fiatalok, például *Bial Füglet* István, *Jákob* angyalaként inkább küzdelemre gyúrik fel ujjukat, vagyuk a látható mindenséggel szemben nem annyira a szent egybeolvadás, mint inkább a győzelem meghódítás. Ez is helyes lehet, az is, de a kiállítónak nem mindegyike kovácsolja önmaga erre a célra a hódító fegyvereket, hanem sajnálatunkra olykor kicsit körül is tekint, hogy mások hogyan csinálják. Fel szeretnők tenni, hogy némelyiknél ez csupán pillanatnyi kíváncsiság. Egyébként nagy a változatosság. Ha az ember *Rózsaffy Dezső* és *Barta Ernő* mély szingammóit látja például *Bíró* Józsefnek egészen világosra hangolt képei mellett, valóban nem panaszkodhatik, hogy itt ezek a skála. *Vesztrúczy* Manó tájakat és alakos képeket állított ki, amelyeken a színek változatosságára esik a fősúly, viszont *Feszty* Masának egy festménye („Ifjú fascista”), amely a Szép-művészeti Múzeum tulajdona, szinte azt a benyomást kelbi, mintha csak két-három színnel érte volna el erőteljes hatását. A grafikat is, festői szénrajzokkal, ő képviseli, kivülé még *Vadász* Endre állított ki egy szorozatot, rézkarcokat.

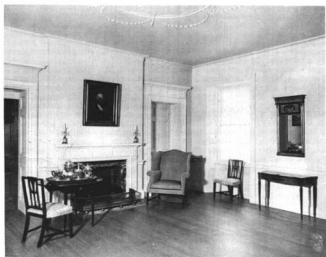
Atelier-kísérlet kevés van itt s nem bánkódunk emiatt. Hiszen egyelőre az írök sem szokták kinyomatni regényeik és drámáik legelső fogalmazvány-vázlatát. A kísérlet inkább retrospektíve szokott érdekes lenni s teljesen éríthető, hogy a nagy mesterek remekéinek meg-

A FLAMAND MESTEREK TERME ROOIER VAN DER WEYDEN „KRISZTUS A KERESZTFÁN” KÉPÉVEL
Pillásdeszka aláírása

WRIGHTINGTON HALL-BÓL (LIXMINSTER, ESSEX, ANGLIA) SZÁRMAZÓ SZOBA.
A kandalló fölött Thomas Gainsborough világhírű festménye, Miss Linley arcképe
Philadélfiai múzeum

A DERBY-HOUSE-BÓL (SALEM MASSACHUSETTS) SZÁRMAZÓ SZOBA, 1800 körüli idő
Philadélfiai múzeum

tekintése után érdeklődünk minden legkisebb jegyzetük iránt is. A mérséklet, amelyet ezen a téren a Társaság kötelezőnek vett, azt hisszük, fiszteletemelő.

Még egy kiállítást láttunk januárban, még pedig a *Tamas galériában*. Szobotka Imre gyűjőtte ide mintegy negyven képet. A festő rokonszenves tehetség; kiállításainkban nyolc év óta kísérhetjük figyelemmel fejlődését. Eleinte kissé idegenszerűen hatott, nem saját stílusa miatt, hanem mert képein túlságosan érezhető volt idegen festőcsoportok stílusa. Ettől a hátránytól komoly munkája révén megszabadult s ennél fogva világosabban láthatjuk igazi törekvését. Szobotkának művészi előadása, azaz a mód, ahogyan világtapasztalatait a vászonra viszi, néhány lit kiállított képén (Csáigás utca, Téglyagyár udvara, Borjúdomb) jól tanulmányozható, ezeken ugyanis a messze elnyúló terep, a házak, a gyepes föltek, a megrogyott domb-darabok, utak igen alkalmas motívumok arra, hogy előadásuknál a festő mindent határozottan síkokra bontson fel. E síkok összerésztését tisztá és határozottan színekkel ízelesen oldja meg. A világos színek, amelyek nagyon levegősek, mintegy beleszűnnek az egyszerűre fogott síkba. Ezt az egyszerűsítést fokozza még néhány sajátosság, így elsősorban az, hogy szinte csak a fény jelenlétét érezteti, — a formákat plasztikussá alakító árnyékokat vagy a festői clair-obscur-t azonban nem. Mindezek az elemek nem is volnának stílusosak az ő előadásának keretében, van tehát értelme, hogy legtöbbször lemondj róluk. Alakos képein, amelyek közül az „Luzsona” című érdekelt minket leginkább, a szobrászlí forma inkább csak pedve van, de korántsem hangsúlyozott s itt is a szín behelyikönyvisége hordja a hatós magvát. Körülbelül ily jegyek jellemzik művészi stílusát ma; a nagy komolyság, amely e művein jólésőn uralkodik, reményt kelt arra, hogy tehetségének nem ez az utolsó állomása. *Lyka Károly.*

AZ ORSZ. M. KIR. KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA ÉVKÖNYVE AZ 1927/8. TANÉVRŐL. Budapest, 1928. 31 lap. — „A Képzőművészeti Főiskola az utóbbi években Hamupipőkéje volt a magyar kultúrpolitikának... Állambiztársunk árva gyermekéként szerepelt és koplalt intézetünk”, — ezekkel a szomorú megállapításokkal jellemzi az évkönyvben közölt rektori megnyitó beszéd a Főiskola általános helyzetét. Az adatok, amelyeket az évkönyv tartalmaz, igazolják ezt az állítást. *Még mindig vannak ott tanárok (kitűnő nevű mesterek), akik ingyen, szíveségből tanítanak, ami talán unikum az egész világon. Még mindig nincs a Főiskolának sem helye, sem pénze arra, hogy az iparművészetet saját keretén belül taníthassa. Még mindig kétségés a szegény hallgatók menzájának sorsa.* Még mindig teljesen ren-

dezetlen a tanárok státusa. Ezek valóban szomorú megállapítások s az intézetet már csak az a remény éltei, hogy a pénzügyminisztérium szíve hazánk és egyetlén és legmagasabb fokú képzőművészeti intézete irányában egyszer csak meg lesz puhított.

Réti István rektor magas színvonalú székfoglalójából egyébként azt is látjuk, hogy az intézet a rajztanárképzés mai magas színvonalát azzal is fejleszteni igyekszik, hogy a képzés négy évtől ötre emeli, ami az intézet szabályzatának átalakítását kívánja. Ez folyamatban van, amit örömmel veszünk tudomásul. Mert bár a magyar rajztanárképzés magasan fölülte áll minden más ország rajztanárképzésének, mégis helyes azt fokozni, mert a művészi szellemmel átitott rajztanárban látjuk a biztosítékot arra nézve, hogy java publikumunk, amely mégis csak a középiskolákból kerül ki, az eddiginél mélyebb művészeti kultúrában fog részesülni, bár nehéz lesz a közdelmele a modern rajztanárnak az új tanórárendek mostoha szabványával, amelyek az eddiginél is rosszabb helyzetbe hozták a művészet-tanár, vagy ahogy ma még nevezik: rajztanár helyzetét nem és fontos küldetésének teljesítésében.

Az évkönyv beszámolójából kitűnik, hogy a Főiskola két új tanárt is kapott *Karlovszky Bertalan* és *Lechner Jenő* személyében s hogy a Főiskola munkálnak nagy kiállítása a közvélemény előtt a legnagyobb sikert aratta, ami arra vall, hogy az intézet lelkesedéssel és eredménnyel végzi nemzeti misszióját. Az intézetnek 366 hallgatója volt, az érdekesség kedvéért megemlíttük, hogy volt közöttük német, észt, angol, francia, tót anyanyelvű is. Rajztanári oklevelet fizenkilencen kaptak.

MAGYAR MŰVÉSZ SIKERE NEW-YORKBAN. Az Amerikai Magyar Népszava s a new-yorki legelőkelőbb sajtóorgánomok: a *The World*, a *The New York Times*, a *The Morning Telegraph*, a *New York Evening Post* a méltatás meleg hangján emlékeznek meg arról a kiállításról, amelyet a hét év előtt New-Yorkban telepedett *Husztí Horváth Nándor* festőművész az ottani Waldorf-Astoria szálló egyik nagytermében az elmúlt december hónap rendezett. E kiállítás az első gyűjtőművészes bemutatkozása volt a fiatal művészek s teljes sikert aratott vele. Aquarellei, rajzai, miniatűrjei virtuóú készségről, éles megfigyelő képességről, sokoldalú tehetségről tanuskodnak.

NEMZETKÖZI ÉPÍTÉSZKONGRESSZUS. A magyar kormánynek és a székesfőváros tanácsának meghívása folytán a *XII. nemzetközi építészkongresszus 1930 szeptember hónap Budapesten fogják megtartani.* Az építészek nemzetközi állandó bizottságának magyar osztálya ez ügyben értekezletet hívott

össze a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet helyiségébe, melyen az érdekeltek minisztériumok, hatóságok és műszaki egyesületek képviselőin kívül mintegy 40 építész vett részt. Az értekezlet megalakította a végrehajtó bizottságot s annak ügyvezető elnökét K. Virágh Andor építész, nyugalmazott helyettes államtitkár választotta meg. Egyben jelölő bizottságot

küldött ki a tisztségek betöltése iránt való javaslatiételre.

Az értekezlet elhatározta, hogy a Budapesten tartandó kongresszussal kapcsolatban építési tervkiállítás rendez, mely felülé mind azokat a kiemelkedőbb építőművészi alkotásokat is, melyeket a megszállt országrészekben — Trianon előtt — magyar építészek létesítettek.

MŰVÉSZETI IRODALOM

DIE ZUNFTALBERTÖMER DES MUSEUMS DER STADT ULM, VON ALFRED HÄBERLE. Ulm, Verlag des Museums, 1929. — 8-rét, 156 oldal, 32 képtábla.

Ulm város múzeuma terjedelmes és izlőesen kiállított kötetben adja közre céhemlékeinek ismertetését. A munka messze túlemelkedik a leíró-katalógusok színvonalán s bevezető fejezeteiben áttekintést nyújt a régi, gazdag, művészeti emlékekben is dús kereskedőváros sokszáz évre visszanyúló cehéletéről.

Bár a szerző elé a múzeum kiváló igazgatója: J. Baum tanár elsősorban azt a feladatot tűzte ki, hogy a cehemlékeket *történelmi szempontból* sorakoztassa fel, mégis telve van a munka iparművészeti adalékokkal is. E szempontból nézve a dolgot, a tartalmas könyv megérdemli, hogy a Magyar Művészet olvasói is tudomást vegyenek róla.

A múzeumban őrzött cehemlékek egészen a XVI. század elejéig nyúlnak vissza. Legkorábbi közöttük az aranyművesek 1501-ben készült ceh-táblája. A falra szánt hatalmas fatábla, amely a XVII. században új keretet kapott, közepén még kora-renaissance jellegű képpel van díszítve. Ötvösműhelyt s egyben boltot látunk rajta, az előtérben Szt. Eligius püspök alakjával, amint teljes egyházi ornatusban egy serleget kalapál a hatalmas tőkého üstön ülőn. A képet két oldalról az ötvösök, többnyire névvel, címerrel környezik. Gazdag forrással szolgálhatnak ezek (amint Marc Rosenberg közismert könyvéből is látható) az ulmi ötvösség történetéhez, épügy, mint az ötvösöknek ugyanitt őrzött címereskönyve.

Az ulmi cehék nem mesterségek szerint, hanem teljesen önkényesen csoportosultak. Így történt, hogy a XV. század végén a képzés táblafestők, a képsokszorosítók (Brieffmaler), falfestők, képtárogók egy cehben vannak a szatócsokkal, nyergesekkel, szőgyártókkal, paszmántosokkal, ablaküvegezőkkel, pergament készítőikkel, sőt még a vendégfogadósokkal is. Az emlékek között sajtószószóan állig akad a művészekre vonatkozó, ami részben abban található magyarázatát, hogy ezek már a XVI.—XVII. század folyamán kiemelkedtek a kézművesek sorából.

A képtáblákon között tárgyak nem mutatnak magasabb, iparművészeti színvonalra. Az

ötvösművek között a finomarany-verőeknek a XVII. század elején készült talpas serlege a legdisezesebb. Ez azonban nem ulmi, hanem *augsburgi* munka s egy valószínűleg *magyarországi eredetű* mester: *Siebenbürg*er György munkája. A kissé túlterhelt díszítés darab a XVII. sz. elejéről való átlagos erdélyi ötvösművek szintjét nem haladja meg. A többi, helyi készítésű ezüsttárgyak pedig jóval ezen alul maradnak. Igen érdekesek s nálunk nem voltak szokásban az ulmi cehéknél divatozott olyan emléktáblák, amelyek tisztséget viselő mesterek kis miniatűr-képmásai vannak elhelyezve. Ezek — úgy látszik — a XVII. században jöttek szokásba s felváltották a címeres ceh-táblákat. A *pékek* 1678-ban kezdődő tábláján 135 arckép található (az utolsó 1921-ből), a *képfestők* és *takácsok*én 1688-tól 1768-ig ötvenkettő. Jellemző, hogy itt 1863 óta már csak *fényképekkel* szaporodott a sorozat. Ugyanez az eset a *timárok*nál is. A hasonló emlékek között a *hajósoké* művészi tekintetben a legőbbit érő. 1686-ban készült; keretét filigrán-stílusban készült faragás díszíti. Középső lapján s három pár szárnyan 132 hajós-mester, nem egyszer művészi en festett képmása talál helyet. Utolsó az 1896-ban elhunyt Heilbronner Kristóf Erhard. Neve alatt négy soros versecske zárja le az örök időkre a táblát:

Als letzter Meister schliess ich die Reih,
Denn mit der Schifferahrt ist vorbei.
Hinunter nach dem schönen Wien,
Lies ich die letzte Zille ziehn.

Mondanunk sem kell, hogy haidanán e derék hajósok Pestig s még tovább is lejöttek levontatta terhes hajóikkal s közülük nem egy állandó összeköttetésben volt hazánkkal. Különösen a középkorban, amikor nem egy kiváló ulmi Tafelmaler és Bildschnitzer hajózott le velük a Dunán, hogy az akkor bőpézd magyaroknak munkát s megélhetést keressen. Messzebb azonban nem jutottak az ulmi hajós-gazdák, merő túlzás volt tehát, amikor a XVII. század végén az egyik szárny aládra I. M. Bayer helybeli festőművésszel viharos *fengerg* festetek hullámhárta hatalmas gályákkal. Häberle könyvét haszonnal forgathatják mindazok, akiket a régi idők polgári művészete s ipara érdekel. Különösen helyén lenne a hazai